

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

30

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

דברתי לך : טו וינקץ יעקב משנתו ויאמר
 אכן יש יהנה במקום הזה ואנכי לא ידעתי :
 יז ויירא ויאמר מה-נראה המקום הזה
 אין זה כי אס-בית אלהים וזה שער
 השמים : יח וישלם יעקב בבקר ובקח
 את-האבן אשר-שם מראשיתו וישם
 אתה מצבה ויצק שמן על-ראשה :
 יט ויקרא את-שם-המקום ההוא בית-
 אל ואולם לזו שם-העיר לקראשנה :
 כ ויבד יעקב נדר לאמר אס-יהיה
 אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר
 אנכי הולך ונתן-לי לחם לאכל ובגד
 ללבש : כא ושבתי בשלום אר-בית
 אבי והיה יהוה לי לאלהים : כב והאבן
 הזאת אשר-שמתי מצבה יהיה בית אלהים
 וכל אשר תחן-לי עשר אעשרנו לך :
 כג וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני-
 קדם : כד וירא והנה באר בשדה והנה-
 שם שלשה עדרי-צאן רבצים עליה כי
 מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן
 גדלה

טו שני

די אעביד נת דמלילית לך : טו ואיתער
 יעקב משנתיה ואמר בקושטא אית יקרא-
 די שרי-באתרא הדין ואנא לא-הויתי
 ידע : יז ודחיל ואמר מה-דחילו אתרא
 הדין לית דין אתר-הדיוט-אלהין אתרא-
 דרעוא-ביה מן-קדם יי ודין תרע קביל-
 שמיא : יח ואקדים יעקב בצפרא ונסיב
 ית-אבנא דשוי אקדוהי ושוי יתה קמא
 ואריק משתא ועל רישה : יט וקרא ית-
 שמא-דאתרא ההוא בית אל וברם לזו
 שמא-דקרתא מלקדמין : כ וקמים יעקב
 קמים למימר אס-יהא מימרא-דיי בסעדי
 ויטרינני באורחא דא דאנא אזיל ויתן-
 לי לחמא למיכל וכסולמלבש : כא ואתוב
 בשלם לבית אבא ויהי מימרא-דיי לי
 לאלהא : כב ואבנא דא די שויתי קמא
 תהי דאהי-פלה עקה-קדם-יי וכל דתחן
 לי תד-מן-עשרא אפרשיגיה קדמך :
 כג ונטר יעקב רגלוהי ואזל לארצה בני-
 מדינתא : כד וחזא וקרא בירא בתקלא וקרא-
 תמן תלתא עדרי-דצאן רביעין עלה ארי

דע"י

מן

אל דכור' משנים לשון על זה יוכיח שהרי עם יעקב לא דבר קודם לכן (ט) : (יז) ואנכי לא ידעתי . שאם ידעתי לא יסתי במקום
 קדום כזה : (יז) כי אם בית אלהים . א"ר אלעזר כספ' רביון בן זמרח הסולם הזה עומד כבאר שבע ואמצי סבועו חגיג' כנגד
 בית המקדש כבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים כבסכה כגבול שבין יהודה ובנימין וכתיב אל היה בצמון של כחלת בנימין כגבול שבין
 בנימין ובין בני יוסף כנולא שרגליו כבאר שבע וראשו כבית אל וחמוצ' סבועו כנגד ירושלים ולפי שחמרו רבותינו שאמר הק"ה כה נדוק זה כח
 לבית מלוני ויזטר כח לזיה . ועוד אמרו יעקב קראו לירושלים בית אל וזו לו היא ולא ירושלים ומיכין למדו לומר כן חגי חומר סנעקר
 הר המורה ובא לכאן וזו היא קפולת הארץ האמורה כשחישת חולין שבי בית המקדש לקראתו עד בית אל וזהו ויפגע במקום ויהי עד חרן אל
 יעקב על בית המקדש עמדו לא עכבו שם איכו לא יהיכו ליכיה להפעל במקום שהתפללו אבותינו וזון השמים יעבטו איכו עד חרן אל
 כדאמרינן בפרק גיד הנסה וקרא חופית וכל חרנה כי נושא לחרן אחר אשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו .
 יכ דעתי למהדר וסוד עד בית אל וקפנה לו הארץ . (כתיב אל לא זה הוא הסוף לבי אל לירושלים וע"ש שהיתה עיר האלהים קראה
 בית אל והוא הר המורה שהתפללו בו אברהם וכו' והוא השדה שהתפללו בו יחזקון כנערא לטנונעלה וגו' לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק
 שקראו

אשכנז
 יז
 לצלו
 אקדו
 קיים
 כא
 בן
 ניו
 קרא
 שקרא
 סוכלת
 כנגד
 אכני
 הוא
 כח
 בשל
 פת"ש
 (כ)
 וזמח
 נפך
 לדי
 דוכר
 אר
 (ד)
 מר
 את
 סכו
 זכר
 ויקד
 שם
 ה
 החד
 (ט)
 ע"ד
 שמו
 כן

אֲשֶׁר־הָיָה עִי וְזֶמַן דִּי אַעֲבִיד וְגוֹי : טו וְאִיתְּעַר יַעֲקֹב מִדְּמִמָּה וְאָמַר בְּקוֹשְׁטָא אֵית יִקְר שְׂכִינְתָא דִּי וְגוֹי .
 י וְדָחִיל וְאָמַר מַה דְּחִיל וּמִשְׁבַּח אֶתְרָא דְּדִין לִית דִּין אֶמַר חוּל אָרוּם אֱלֹהֵן בֵּית מִקְדָּשׁ לְשִׁמְיָה דִּי וְדִין קָשָׁא
 לְעָלוּ מִבְּנוֹן כָּל קָבִיל תְּרַע שְׁמוֹא מִשְׁכַּלֵּל תְּחוּת בְּרָמִי יִקְרָא : יח וְאַתְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וְנִסְיָב יַת אֲבָנָא מִן דְּשִׁמְיָ
 אִיסְדוּי וְגוֹי : יט וְקָרָא שְׁמוֹא דְאַתְרָא דְרִיזָא בֵּית אַל וְרָבִם לִוּוּ שְׁמָה בְּקָרְתָא מִן קָדְמַת דְּנָא : כ וְנָתַם יַעֲקֹב
 קָיִים לְמִימֹר אִין יִהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדִי וְיִטְרַעֲנִי מִשְׁפִּיכוּת אָדָם וְצַי פּוֹלְקָנָא גִיבְרָתָא וְיִלְוִי עֲרֹמָא בְּאִתְרָא דְּדִין וְגוֹי :
 כא וְאִיתְּחַב בְּשָׁלֵם לְבִיתָהּ דְאַבָּא וְיִהִי לִי לְאַלְתָּא : כב וְאַבְנָא הָדָא דְשִׁוְמִי קָמָא תְּהִי מִסְדְּרָא בְּבִי מִקְדָּשָׁא
 בִּין נִיחֹן דְּבִיא פְּלִחִין עֲלֵה לְשִׁמְיָ בִּין וְכָל וְגוֹי : א וְנָטַל יַעֲקֹב בְּקָלִילוּתָא רִגְלוֹ לְטַיְלָא וְגוֹי : ב וְחָמָא וְהָא
 בְּרִיא בְּמַקְלָא וְהָא מְבִין מְלָמָא עֲדָרִין דְּעָאן רְבִיעִין עֲלֵה אָרוּם מִן בִּירָא תְּהִיא מִשְׁעָן עֲדָרְבִיא וְאַבְנָא בְּתָא מִחְמָא עֲלֵה

פס

רש"י

סקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית אל ע"כ כרס"י מדוייק) : כזה נורא . תרגומו מה דחילו אתרא דדין : דחילו סס דכח הוא כעו
 סוכלת כוכסו למלכס (ג) : וזה שיער חשמים . מוקס תפלה לעלות תפלתס השמימיה . ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכונן
 כנגד בית המקדש של מטה : (כ) אם יהיה אלהים עמדי . אם ישמור לי הכטמות הללו שהכטיחתי להיות עמדי כמו שאמר לי והנה
 אנכי עמו : ושומרני . כמו שאמר לי ושמרתני ככל אשר תלך : ונתן לי לחם לאכול . כמו שאמר לי לא תעזבך והינני עמך לחם
 הוא כעוב שגמר (תהלים לו) ולא ראיתי נדיק נעוב ורענו מוקס לחס : (כא) וישבתי . כמו שאמר לי והשיבותיך אלהי אדמה :
 בשלום . שלס מין החטא שלא אלינו מדרכי לבן : והיה לי לאלהים . שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף שלא ינאל פסול בדורני
 כמ"ס אשר דרתי לך והכעמתי א הכטיח לאברהם שאמר להיות לך לאלהים ולרעך אחריך (ורעך מיוחס שלא ינאל כו שום פסול) :
 (כב) והאבן הזאת . כך נמורה וי"ו של והאבן אם תעשה לי את אלה ואלף חצי אעשה זאת : והאבן הזאת אשר שמתני מצבה
 וגומר . כתרגומו אהא פלח עליה קדס ה' וכן עשה בשוכו מפקד ארס כשאמר לו קום עליה בית אל וזה כאמר סס ויבטיעק מנכה ויסך עליה
 נסך : (א) וישא יעקב רגליו . משנתכסר כשורה טובה שהכטיח בשמירה נשאלו את רגליו ונעשה קללכת . כך נמורה ככ"ר :
 (ב) ישקו העדרים . משקיס הרועים את העדרים והמקרא דכר כלשון קברה :

(ג) ונאספו

באר רחובות דקדוסי רש"י

לדידי לא קשיא מידי : (ב) מישום דמלת (דברתי לשון עבר) הכבר נשלים הוא (איך הס שון לאבן גרעט) וכאמת לא
 דיכר עם יעקב קודם לכן כלום רק עכשיו דיכר אתו כפעם הראשונה אלא ודאי נוכח דמלת (לך) תתפרש (עליון) מייט אברהם הס
 איך גרעט אייף דייכט וועגן) על דרך זה כלי ולולך הסמוכים אל דיכר : (ג) דלפום רהטא דמורין דכוונת התרגום כמלת
 (דחילו) כו"ו מלחום לכינוי הכפתר (זיין פארכט) אס כן התרגום נגד הפסוק שהרי דחילו תירגם על מלת מה מורא וכמלת מה
 מורא לא אמינו מינו הנסתר לקתאמר רש"י (דחילו שם דבר) ורזה לומר מדרך התרגום (לדבר הישם דבר) כו"ו מלחום
 ולאו

רשב"ם

את הדרך שנית מלאכים יותר . כדכתיבני מלאכוי יצוה לך לשמרך בכל דרעך : (טו) אפי"ה סוקוס . לא כנה שהייתי
 סבור כשככתי כאן שהוא מקום חיל אך כן הוא שהוא מקום קודש . וכן כל אכן שבמקרא אך כן ולא כמו שהייתי סבור .
 וכן אכן מודע את הדבר : (יח) וילך שמו על ראשה . משת אותה לקדשה לקרוב עליה קרבנות כשוכו כדכתיב כוסטן וכלו וימחס
 ויקדש חותם וכן ויבית לפניו . אנכי אהל בית אל אשר נשתת סס ונכה וגי' יהיה בית אלהים לקרבנות : (יט) נאולס . ואלא . לו
 שם העיר ועל סס המקום שחון לעיר שככ סס יעקב בקרא שם העיר ענמה בית אל : (כא) ושכתי בשלום כמו שאמר לי והשיבותיך אל
 האדמה הזאת . ויהי ה' לי לאלהים . שיייעני ככל מעשי : (כב) עשר אעשרנו לך . להקריב לפניך עולה . (ה) וישא יעקב רגליו :
 ונתן סהבטיהו הק"ה הלך במנוחה ובמרוצה . כתי קדס . ארס כדכתיב ארס מקדס : (ג) דוכניס עליה . ממת"ס :

(ח) עד

מכלל יזפי

(טו) ויקץ) . בא ביוד האיתו לכך . (יג) וזה שיער השמים) . תחת ראשו וחמם גופת כי היא נקודה שוא . (וישם אותה
 ע"ר ד"ה ל' והבא הפלחם למעון קדשו לשמים ובפירוש מצבה) . הציבה על קומתה : (כב) (אעשרנו) . רוצה
 לומר אתה המעשר לך :
 כט (ב) (רובעים עליה) . סמוך לה כמו כוונת
 מא 41 ועליו

גדלה על-פי הבאר : ג ונאספו-שמה
 כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר
 והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-
 פי הבאר למקמה : ד ויאמר להם יעקב
 אחי מאין אתם ויאמרו מקרן אנהנו :
 ה ויאמר להם הידעתם את-לבן בן-נחור
 ויאמרו ודענו : ו ויאמר להם השלוס לו
 ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם-
 הצאן : ז ויאמר הן עור היום גדול לא-
 עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו :
 ח ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו-כרי
 העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר
 והשקו הצאן : ט עורנו מדבר עמם
 ורחל באה עם-הצאן אשר לאביה כי
 רעה הוא : י ויהי כאשר ראה יעקב את-
 רחל בת-לבן אחי אמו ואת-צאן לבן אחי
 אמו ונש יעקב ויגל את-האבן מעל פי
 הבאר וישק את-צאן לבן אחי אמו :
 יא וישק יעקב לרחל וישא את קלו
 ויבך : יב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה
 הוא וכי בן-רבקה הוא ותרץ ותגד לאביה :
 יג ויהי בשמע לבן את-שמע י יעקב
 בן
 ורהשת ותואת לאבוקה : יג

מן-בירא ההיא משקין עדריא ואבנא
 רבתא על פומא דבירא : ג ומתכנשין-
 תמן כל-עדריא ומגדרין ית-אבנא מעל
 פומא דבירא ומשקין ית צאנא ומתיבין
 ית-אבנא על-פומא דבירא לאחרה :
 ד ויאמר להון יעקב אחי מנן אתון ויאמרו
 מקרן אנהנא : ה ויאמר להון הידעתון
 ית-לבן בר נחור ויאמרו ודעין : ו ויאמר
 להון השלם ליה ויאמרו שלם והא רחל
 ברתיא אתנא אם-צאנא : ז ויאמר ה
 עוד יומא סני לא עידן למיכנש בעיר אשקו
 צאנא ואזילו רעו : ח ויאמרו לא ניכול
 עד-דיתכנשוון כל-עדריא ויגדרון ית-
 אבנא מעל פומא דבירא ונשקי צאנא :
 ט עד-דהוא ממליל עמהון ורחל
 אתת עם-צאנא די לאבוקה ארי רעיתא
 היא : י והנה בר הוא יעקב ית-רחל בת-
 לבן אחוקא דאימיה וית-צאנא דלבן אחוקא
 דאימיה וקריב יעקב וגנדר ית אבנא מעל-
 פומא דבירא ואשקי ית-צאנא דלבן אחוקא
 דאימיה : יא ונשק יעקב לרחל וארים
 ית-קליה ובכא : יב וחוי יעקב לרחל
 ארי בר-אתת אבוקא וארי בר-רבקה הוא
 בן
 והשת ותיאת לאבוקה : יג

ורחל

רשי

(ג) ונאספו - רגילים היו ליחסף לפי שהיתה האבן גדולה : וגללו - ונוללו ותרגומו מוגדרין - כללשון הוה משתנה לדבר כלשון
 עתיד וכלשון עבר לפי שכל דבר ההוה תמיד ככר היה ועתיד להיות (ד) והשיבו - תרגומו ומתיבין : (ה) באה עם הצאן -
 העם כחל"ף ותרגומו אחית - ורחל באה - העצם למעלה ככית ותרגומו אחית - הראשון לשון עושה והשני לשון עשתה (ה) : (ו) הן
 עור היום גדול - לפי שראה אותם רוכבים כסבור שרגלים לחסוף המקנה הכיתה ולא ידעו עוד אימר לכן הן עור היום גדול כלומר חם שכריתם
 חם פח אנתתם בעולת העם - ואם הכהמות שלכם חף על פיכן לא שת האסף המקנה והן - כ"ר : (ח) לא נוכל - להזקית לפי שהאבן
 גדולה

פס ביר
 להום
 צדו
 ט
 בן
 פס ביר
 י
 רחל
 ליה
 י
 גדולה
 להדיש
 חור
 ולפי
 אביה
 רבקה
 ולאו
 סכסו
 סלשה
 רוכבי
 לשון
 כוח
 כהדי
 חיון
 דכיל
 להכר
 וקוים
 (ח)
 ועל
 מא
 אדכ
 פי
 (ה)

פס בירא : ג ומתפנישון תמן כל עבריא ומגלגליו ית אבנא מעל פס בירא ומשקן ית ענא וגוי : ד ואמר להום וגוי : ה ואמר להום הודעתון ית לבן בר נהור ואמר ידענא : ו ואמר להום וגוי : ז ואמר קא עבן וגוי : ח ואמר לא ניכול עד די יתפנישו כל עבריא ומגלגליו ית אבנא מעל פס בירא ומשקן ית ענא : ט עד דהנה מליל עמהון ורחל אבת עם ענא דלאבקה ארום רעיתא היא בהורא ומנא ארום דהנה מתא בן בענא דלבן ולא אשתורו מנהון אהו קלילין ומרדן בענא דיליה ומרדן דאישמארן שני קדם רחל בבתיה : י והנה קדי חמא ועקב ית רחל בבת לבן אחיקא דאמיה ומרדן ועקב ומגלגל ית אבנא בחדא מן ערבעי מעילוי פס בירא וטפרת בירא וסליקי בנא לאנשי ואשקו ית ענא דלבן אחיקא דאמיה ובהת טיפא עשרין שנין : יא ונשק ועקב וגוי : יב ומני ועקב לרחל ארום לאיתקרא עם אבקה אתא ולמישב חרא מן ברתוי ענתה רחל ואמרת לית אפשר לך למיטב עמיה ארום גבר בקאי הוא אמר לה ועקב אנה רכאי ותגיס יתיר מגיה ולית ליה רשו לאבאשיא לי ארום מימרא בן בפעדי ובדי ידעת ארום בר דבקה הוא ורהשת ומניאת לאבקה : יג והנה קמישמע לבן ית שמע גבירמיה ותמורתיה דיעקב בר אחתיה היך גסיב ית בגירומא גית סבר כקבמא

כו

רשי

גדולה : וגללו . זכמתורגס וינגדרון לפי שהוא לשון עתיד (ו) : (י) ויגש ועקב ויגל . כתי שמעבר את הפקק מעל פי גלומית להודיע שחמו גדול (ב"ר) : (יא) ויבך . לפי שפס כרוס הקודם שאינה כנסת עמו לקבורה . (ד"ח לפי שכל בידים ריקניות . חמר אליעזר עבד חבי חבא היו בידיו נמיים ומגדנות ואני אין כתי כלום לפי שרדף אליפו כן עשו במלות חביו אחריו ולהרגו והשיגו ולפי שגדל אליפו בחיקו של יתקן וטק ידו ח"ל"מה אעשה למוי של אבא אמר לו יעקב שולמה שבידו והעני חזוב כמת : (יב) כי אחי אביה הוא . קרוכ לאביה כמו חמיס אחיס אלתא ויודרסו אם לרעותות הוא כל גס אחי אמו ברמות ואם ארס כשרה הוא גס אחי כן דבקה אחותו הכשרה : ותגך לאביה . (ב"ר) כפי שחמה מתה ולא היה לה להגיד אללו : (יג) וירץ לקראתו . (ב"ר) כסבור

ממון

באר רהובות דקדוקי רשי

ולאו לכינוי הנסתר וחבא על זה ראיות שכן מנינו במלות סוכלחנו וכמו למלכוס : (ד) משום דעל כורמך הוצרכנו לומר דזה הפסוק וכאספי שמה כל הגדרים ונללו לאלו מדברי יעקב המה דחס כן פותר דכרי ענינו דמתחלה קחמר ויראוהנה כחר כשרה והנה שם שלשה עבריין בן רובנים עליהם כן מה קחמר הפסוק בחר הכי ונאספוסיה ונללו (יח ווארין ויך חין וזמלן) הלל ראה בעיניו כי כבר רובנים עליהם חלל ודחי דכרי הפסוק המה ומספר ענין ומנהג הכהה שדרכו לאסוף שמה כל העדרים חכן לפיזה קשה לשון הוה מכני ליה ונוללן (יח וזמלן ויך חלי ויט חין) לכך קחמר רשי ונללו כמו ונוללן ורזה לומר כאמת מלת ונללו הוה תמורת ונוללן והרי כאלו כתיב בהדיח ונוללן והיינו לשון הוה וגם תרגומו חזוכיה ומגנדרין וכדי שלא תקשה לכתוב ונוללן בהדיח על זה קחמר כל לשון הוה משתנה וכו' ורזה לומר כיון דלשון הוה מורכב מלשון עבר וגם מלשון עתיד (איך הלל חין דער אייביטן חין שטיק האב חין געארבייט חול כאך חין שטיק ווער חין כאך ארבייטן) אם כן יתכן שפיר מלת ונללו תמורת ונוללן : (ה) משום דכילת באה חין להכיר במהות אימתי היא לשון הוה (יח קומט חינוך) חולשן עבר (יח חין קומטן) לכך קחמר רשי שיש להכיר בענין הטוב והיינו כשזעמס (כל"א ערשקן) חחר כל הנקודות חו הוא לשון הוה כה באה (יח קומט) כמו עושיה (יח טוט) וכתרגום אחיא חבל כאשר הטוב קודם נקודה חחרוה לשון עבר הוא כמו עשתה וכתרגום אחת (יח חין) משום דכאן יעירי שהרועים כענין השיבו שהורכו להמתין עד אשר יאספו כל העדרים (כיו ויך חלי הערשין ווערין גקומטן) : (ו) משום

חין

רשב"ם

(ח) עד אשר יאספו כל העדרים ונללו את האבן . והאבן גדולה על פי הכתוב . שלא יפול אדם או שלא יאספו ממנה שאר בני אדם : (י) ויגל את האבן לבדן . להודיע גבורתו בא הכתוב : (יג) את כל הדברים האלה שאספו ואמרו שלמה חל אכשי ומספתחו :

חך

מכלל יופי

ועליו משה מנשה והרומים לו רבים (ד) אחי מייא אתם כמו כראשית אל נא אחי תרעו בייאמר אדם לאוהביו או לשכנו אף על פי שאין קרוב אחי או אף על פי שלא ידעו וזה להבנם עמו כבאהבך וכדברי שלום . (ה) לבן בן נהור . זכר אבי אביו ולא זכר אביו בן נהור הירי

לו

בראשית כט תולדות

אונקלוס

בן-אחתי ויבן לקראתו ויחבק-לו וינשק-
 לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללבן את-כל-
 הדברים האלה: יד ויאמר לו לבן אך
 עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש ימים:
 טו ויאמר לבן ליעקב הכי-אתי אתה
 ועבדתי הנס הנדה לי מה-משכרתך:
 טז וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה
 ושם הקטנה רחל: יז ועיני לאה רבות
 שלישי ורחל היתה יפרת תאר ויפרת מראה:
 יח ויאהב יעקב את-רחל ויאמר אעבדך
 שבע שנים ברחל בתך הקטנה: יט ויאמר
 לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש
 אחר שבה עמדי: כ ויעבד יעקב ברחל
 שבע שנים ויך-לו בעניו כימים אחרים
 באהבתו אתה: כא ויאמר יעקב אל-לבן
 הבה את-אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה:
 כב ויאסף לבן את-בל-אנשי המקום
 ויעש משתה: כג ויהי בערב ויקח את-
 לאה בתו ויבא אתה אליו ויבא אליה:
 כד ויתן לבן לה את-זלפה שפחתו
 ללאה

ורחש לקדמותיה ונפיק-ליה ונשיק-ליה
 ואעליה לביתה ואישתיו ללבן ית-בר-
 פתגמיא האילן: יד ויאמר ליה לבן ברם
 קריבי ובשרי את ויטיב עמיה ירח יומין:
 טו ויאמר לבן ליעקב המדאתי את
 ותפלחני מן חוי לי מה-אגרך: יז וללבן
 תרמין בן שום רבתא לאה ושום זעירתא
 רחל: יז ועיני לאה ואין ורחל תרת
 שפירא בריוא ויאזא בחווא: יח ורחים
 יעקב ית-רחל ויאמר אפלחניך שבע שנים
 ברחל בתך זעירתא: יט ויאמר לבן
 טוב דאתן יתה לך מדאתן יתה לגבר
 אוחקן תיב עמו: כ ופלה יעקב ברחל
 שבע שנים והו בעינוהי כיומין זעירין
 בדרחיס יתה: כא ויאמר יעקב ללבן
 הב ית-איתתי ארי שלימו יומי פודחני
 ואעול לותה: כב וכגש לבן ית-בר-
 אנשי אתרא ועבד משתא: כג והוה
 ברמשא ודבר ית-לאה ברמיה ואעיר-
 יתה לותיה ועאל לותה: כד ויהב לבן
 לה זר-זלפה אמתיה ללאה ברמיה

רשי

לאמהו

חזון הוא טעון שהרי עבד הסתית כל לכתן בעשרה גמלים עעונים: ויחבק - כעלל ראה עמו כלום אחר שזא זכוכים הביא והנה בחיקו
 (ב'ר) : וינשק לו - אחר שזא נרנגלית הביא והס כטו (ב'ר) : ויספר ללבן - שלא כל אלא מתוך חונם אחיו וסנטלו חזונו
 חזונו: (יד) אך עצמי ובשרי - נועתה חין לי לאספן הסיתה הוא לי ואין בידך כלום אלא נפתי קורכה אטפל בך חלם ימים וכן עשה
 ואף זו לא לחסם שהיה רועה נאמו: (טו) הכי אחי אותה - לשון תימה וכו' כמטיל שחתי אתה מעבדתי חנס: ועבדתי - כמו
 ועבדתי וכן כל ימי שהיה לשון עבד הושף וי' בראשה והיא הופכת התיכס להכא: (יז) רבות - (ב"ב קב"ג) שהיתה סמורה לעלות
 כגורלו של עמו וכוכס שהיו הכל חוזרים שניכניס להכקה ושתי בנות ללבן כגדולה לגדול והקענה לקטן: חוואר - הוא צורת הפרטיף
 לשון (ישעיה מד) יתארה כשרד קול"פאס כלע"ו: מראה - הוא זין קלסתר: (יח) אעבדך שבע שנים - (ב'ר) הן
 ימים אחדים שאמרה לו חמו ויסבת ענונימים אחדים ותדע שכן הוא שהי כתיב ויחכו כעניו כימים אחדים: ברחל בתך הקטנה -
 כל הסיועין הללו למה לסי שהיא יודעו שהיא רמזי אחר לנאשך ברחל ושזא תאמה רחל אחרת עין השוק תלמוד לומר בתך ושזא

טו יד
 ונשיק
 ודמי
 אנת
 טו
 חוון
 לעשו
 יח
 יתה
 ל
 יומי
 פ
 אנשי
 שני
 סו
 לבן
 רחל
 תאמר
 ועוד
 (יד)
 מנח
 רכות
 (כ)
 סכוב
 אחר
 (לו)
 זולת
 אך
 ט
 ובשר
 אף
 העצ
 כי
 ומכ
 של
 כא
 של
 חין

מן יד אחיו והיה אהלי ליה יי בבית אל והיה גדר ית
וגפיו ליה וגפיו ליה וצגליה לביתה והיה ללבו ית כל פתקביא האילין יד ואמר ליה לכן ברם קרובי
ודמי לי אנת וגוי י טו ואמר לבן יעקב המודאחי

ירושלמי

ועני דלאה חנו רביבו על דהות פקיא ומוצליא דלא
תיסוק במוליה דעשו ורחל חנת ייא בריוא ושפירא בחווא :

ית ורחם יעקב ית רחל ואמר אפלהינד שב שגין יט ואמר לבן ברמיר טב דאיתו
יתה לך מן דאיתו וגוי י כ רפלה יעקב בגין רחל שב שגין וחתו בגמין בעניו פיומין קלילין מדבתיס יתה :

ירושלמי

וכנש לבן ית כל עקמא דאתרא ועבר שירוי עני לבן ואמר
להון הא שבע שגין אית ליה לגברא צדיקא דרין מן דאתא
לוותו שקותו לא חסרו וכבויעין פגין ורדון אתון הכו
לי עצה דנקבוש יתיה גבן עוד שבע שגין ויחבו ליה
עיצה דרמיו למסכה ליה ללאה חלף רחל :

אנת השיב ותפלתיני בגו פני לי מן יתי אגדך י
טו וללבו חזון הרתינ בגו וגוי י י ועני ללאה
הוון צירעיתו דבכיוא ובצא מן קדם יי דלא וזמן ליה
לעשו בשיעא ורחל הות יצא בריוא ושפירא בחווא י
ית ורחם יעקב ית רחל ואמר אפלהינד שב שגין יט ואמר לבן ברמיר טב דאיתו
יתה לך מן דאיתו וגוי י כ רפלה יעקב בגין רחל שב שגין וחתו בגמין בעניו פיומין קלילין מדבתיס יתה :

רשי

תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל ת"ל הקטנה ואף על פי כן לא הועיל שהרי ריחמו : (כא) מלאוימי . שמהרה לי אנו .
ועוד מלאוימי שהרי חני כן פ"ד שנה וחיותי אעמיד י"כ שבעים והיו שאלנו ואכילה עליה וכלל הקל שבקלים חינו אומר כן אלא להוליד
תולדות

רשב"ם

(יד) אך עמנו ובשרי אתה וגו' ויפה כוננת לכה אלי : (טו) וללבו שתי כנות והמסיק תשובת דבריו של יעקב כי לפי שהיה לו שתי כנות והקטנה
נולדת מן בעיניו למיכן כיקא את הקטנה . (יז) רכות כמות וורש כלע"ו . וכלה שעיניה כמות חין כל גופה צריך דקיקא . ועינים שחורות חין
רכות כלכניס : יפת תאר . כמו כונחונה יתחרו . דפוס המוטט והנולד והכפה והלחיים : יפת נראה . לכן ואחיוטם :
(כז) כי מלאו . ימי שבע שנים עברתיך (כה) והנה ק"ח ללאה כדכר שלא נודע תחלה אומר והנה . וכן והנה חלוס : (כו) מלת
שכונת זאת שבעת ימי נשתה של לאה : וכתבה . ותנתן לך ג"ס את זאת ויד כעבודת אשר תעבוד עמודי אחרי גסוחי רחל עוד שבע שנים
אחרות . כדכתיב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלמוני וגו' כי עכשיו הושלמו ארבע עשרה שנה בשתי כנותיך ושש
שנים

מכלל יופי

בראשית כו הכי קרא שמו יעקב ושם פירשתי . (משכרתך) .
הנפרד משכורת כפלס פלפולת ובכנוי ישוב ההולם לשורק .
(יז) (דכות) : הוצרה לומר שדיו ורכות
ודמעות : (יפת תאר) . הוא על צורת הפנים ושאר
האיברים וקומת הגוף ומראה על הבשר שהיה לבן ואדום
והשער שחור : (כ) (אחדים) . כלומר היו בעיניו כימים
פעמים ולפי שהאחד מיעוט המספר יכנו הדבר המועט
באחד : (באהבתו) . מקור : (כא) (הבה) . בקמץ
ומלרע : (כי מלאו) ענין השלמה : (כו) (שכונת זאת) . סמוך
וזאת יאמר על לאה : (ונתנה) . עבר מנפעל לנקבה אז
תהיה מבנין הקל והנו' ולמכר בדרך התפארת כמו שיר
השירים א' משכני אחריך נרוצה נגילה ונשמחה בך והדומים
להם

לו) . הלמד מורה על העצם עצמו כמו מלת אתו יספיק הענין
זולתה : (יד) (אך) . ענינו לאמת הדבר וכן תהליס פנ
אך טוב לישראל ישעיהו אף עמנו חסד : (עצמי
ובשרי) . לפי שחעצם חזוק הגוף ומעמידו נקרא הגוף עצם
אף על פי שזכר בשר עם העצם העצם שזכר אינו מיוחד על
העצם לבד כי אם על הגוף ובשר שזכר אחריו הוא כפל דבר
כי גם בשר לבדו נאמר על הגוף כמו שאמר ישעיהו כח
ומכשרך לא התעלם שהוא הקרוב שהוא כנופן
של אדם וכדבריו ל' הרבה בזכר העצם במקום הגוף
כאמר הלך הוא בעצמו : (חודש ימים) . פירש חודש
שלם כי לא תשלם לנו החודש כי אם כיום שלם לא במקצת
היום : (טו) (הכי) . מלת הטעם עם הא התמיחה כמו

ללאה בתו שפקה : כה ויהי בבקר וחנה
 הוא לאה ויאמר אל-לבן מהזאת עשית
 לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמינתי :
 כו ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו
 לתת הצעירה לפני הבכירה : כז מלא
 שבע זאת ונתנה לך גם-את-זאת בעבדה
 אשר תעבד עמדי עוד שבע-שנים אחרות :
 כח ויעש יעקב כן וימלא שבע זאת
 ויחזלו את-רחל בתו לו לאשה : כט ויתן
 לבן לרחל בתו ארז-בלקה שפקתו לה
 לשפקה : ל גיבא גם אל-רחל ויאהב
 גם-את-רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע-
 שנים אחרות : לא וירא יהנה כי-שנואה
 לאה ויפתח את-רחמה ורחל עקרה :
 לב ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו
 ראובן כי אמרה כי-ראתה יהנה בעניי כי
 עתה יאהבני אישי : לג ותהר עוד ותלד
 בן ותאמר כי-שמע יהנה כי-שנואה אנכי
 ויחזלו גם-את-זה ותקרא שמו שמעון :
 לד ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה
 הפעם ילנה אישי אלי כי-ילדתי לו שלשה
 בנים על-כן קרא-שמו לוי : לה ותהר
 עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את-יהנה
 על-כן קראתה שמו יהודה ותעמד מלדת :

לאמהו : כה והוא בצפרא והא היא לאה
 ואמר ללבן מה-רא עבדת לי הלא ברחל
 פלחית עמך ולמה שקרת בי : כו ויאמר
 לבן לא-יתעבד כדון באתנא למתן
 ועידתא קדם רבתיא : כז ואשלים שבועתא
 דרא ונתן לך אף-ית-רא בפול-הנא
 דתפלה עמי עוד שבע-שנין אוחרנין :
 כח ועבד יעקב כן ואשלים שבועתא
 דרא ויהב ליה ית-רחל ברתיה ליה לאנתו :
 כט ויהב לבן לרחל ברתיה ית-בלקה
 אמתיה ליה לאמהו : ל ואצל אף-לנת-
 רחל ורחים אף-ית-רחל מלאה ופלה
 עמיה עוד שבע-שנין אוחרנין : לא והוא
 יי ארי-שנואתא לאה ויהב לה עידוי ורחל
 עקרא : לב ועדיאת לאה וילידת בר
 וקרת שמה ראובן ארי אמת ארי-גלי
 קדם-יי עולבני ארי כען ירחמיני בעלי
 לג ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי
 שמיצ קדם-יי ארי-שנואתא אנא ויהב
 לי אף-ית-דון וקרת שמה שמעון :
 לד ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת
 הדיא וימנא יתחבר לי בעלי ארי-ילידת
 ליה תלתא בנין על כן קרא-שמה לוי :
 לה ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת

ותרא

הדא

רשי

תולדות אחר כן - (כה) ויהי בבקר וחנה רחל היא לאה - אכל כלילה לא היתה ללאה לפי שמר יעקב סיניס לרחל וכשראתה רחל
 מחבביסין לו לרחל אקרה עכשין תבלס אחותי ענדה ומסרה לה אחות סיניס (מגידה יג) : (כז) מלא שבוע זאת - דבוק הוא
 שהרי נקוד כחסף (פי' כש"ח) שבוע שלזאת והן שבעת ימי המסרה כנפולאירוסלמית כעונד קטן (ז) : (ל) חלומה שבוע מיום
 טחס כן היה נרין ליקוד ככת"ח השי"ן - ועוד ששבע לשון ובר כדכתיב שבעה שבועות תספור לך למיכאל חן משמע שבוע חלל שבועה
 שקיי"ח (לעו) - ונתנה לך - לשון רבים כמו-כרדה וככלה וכשרפה חף זה לשון ונתן ונתנה וגו' (ס) : גם ארי זאת - עיד
 לאמר

מת ולשה
 קרא היא
 קרא כן
 מתעבד
 עמי טוב
 כט
 לנת רחל
 לא בתו
 וילידת
 עולבני
 בר ואמ
 משתעק
 ארום
 לאמר שכי
 באחיה ח
 חתין כט
 (לד)
 לו פתחון
 קרא שמי
 למנין וק
 חין וחמ
 דמלת ע
 גס חת ו
 קחמרי
 שבעה י
 הדנקות
 דיל חת
 חלל כט
 באלו כ
 (ח)
 שנים כ
 חותי
 כשכיל
 להם
 לפי ע
 כנגד
 אהוב

נת זלזה ברתיה דיליבת ליה פילקמיה ומסקה ללאה ברתיה לאמהו : כה והורה לעידוני צפרא ואספבל בה
 קרא היא לארה דכילה ליליא תנה חשיב דרחל היא מן בגלל דמקבת לה רחיל כל מליא דמסר לה יעקב ובר
 קמא בן אמר ללבן מרה דא עברת לי תלא בגין רחל פלחית עמך ולקמא עקרת בי : כו ואמר לבן לא
 מתעבד דרין באחרין וגוי : כז אשלים קרון שבגתי יומי משמיא דרא ונימן לך ארף ית הא בפולחנא דתפלת
 עמי טוב שיב שגין איתרנין : כח ועבד יעקב דרין ואשלים שבגתי יומי משמיא דלאה ויחב ליה וגוי :
 כט ויחב לבן לרחל ברתיה ית בלהה ברתיה דיליבת ליה פילקמיה ומסקה לה לאמהו : לו ועל ארף
 לנת רחל ורחים ארף ית רחל מלאה ופלת עמיה בנינה טוב שיב שגין איתרנין : לא וגלי קדם : יא ארום
 לא הנה לארה דחיקמא באנפי יעקב ואמר במימריה למימן לה בגין ורחל הוה יעקרה : לב ואתעברת לאה
 עולבני דיקרון יהוי גלי קדמוי עולבנהו דבניי בד יהוה משמעבדון בארעא במצרא : לג ואתעברת טוב ויליבת
 בר ואמרת ארום שמיע קדם : יב ארום שמיא אגא ויפכ לי ארף ית דין והקדון ישמעע קדמוי קלהו דבני בד יתן
 משמעבדון במצרים וקבת שמיא שמעון : לד ואתעברת טוב ויליבת בר ואמרת קרא ומנא יתחבר עמי בעלי
 ארום ויליבת ליה תלתא בגין והקדון עמידון בגין למחזיהו מתקדון לשמיא קדם : יג וכן קראו שמיא לגוי לה ואתעברת

תוב

רש"י

לאמר שבעת ימי משה וזעבוד לאמר נישואיה : (ל) עוד שבע שנים אחרות . (ב"ר) אחרות הקיזן לראשונות ונראשונות
 באמונה אף האחרונות באמונה ואף על פי שבראשונות כל עליו . (לב) ותקרא שמו ראובן . (ברכות) רבותינו פירשו אמרה ראו
 מה בין בני לבן חזי שמכר הכורה ליעקב וזה לא נזכרה ליוסף ולא ערער עליו ולא עוד שלח ערער עליו אלא שנקס להניחו מן הכור :
 (לד) הפעם ילדה אישי . (ב"ר) לפי שהאמהות נביאות היו ויוז גות ש"ב שבטים ונחשים מיעקב וד' נשים ישא אמה ענת האין
 לו פתחון פה עלי שהרי נטלתי כל חלקי בכנים : על כן . כל מי שנאמר בו על כן מרובה כחולוסין מן מלוי שהארון היה מכלה בהם :
 קרא שמו לוי . ככולו בתיב ותקרא (שהיא קראה) וזה כתבו קרא ויש מדרש אגדה כאלה הדברים רכה שלח הקב"ה בירא לל וביאור
 למנין וקרא לו שם זה וכתן לוכ"ד מתנות כהונה ועל שם שלווה במתנות קראו לוי : (לה) הפעם אודה . שנטלתי יותר ממלקי
 מעתה

באר רהובות דקדוקי רש"י

חיינו ואמרו לשיכך מלת ונללו לאזוז ממחמעה דלשון עתיד לכן גם התרגום נותר גם כולשון עתיד ויגדרון : (ו) הוצרכת לרעת
 דמלת שבוע יש לפרשה ענין שמיטה וקאמר לכן אליעקב מלא שבוע זאת (פיל חיוז דיא שמיטה דהיינו דיא ויכן יאר פון לזה) זכתה לך
 גם את זאת לפי זה לא רכה לכן ליתן רחל בתו ליעקב רק עד אחר שבעה שנים הראשונות . ונס'ש לומר דעולת שבוע ענין שבוע ממש
 קאמר (כל"ח חיון וואך) והיינו שבעה ימי משה והכי קאמר לכן אליעקב מלא שבוע זאת (פיל חיוז דיא חתונה וואך פון לזה) זתכף אחר
 שבעה ימי משה דלאה נכתה לך גם את זאת : והמילוק שבין שתי הלשונות הוא זה . ללשון ראשון דענין שמיטה לח תרגום כלשון ענין
 הדכיות והיינו מלת של אכל ללשון עני דענין שבוע ממש תרגום כלשון ענין הדכיות היינו מלת של (פיל חיוז דיא חתונה וואך פון
 דיא לזה) זכתה לך תכף את זאת וזה שכתב רש"י דבוק הוא שהרי נקוד חטף וכו' ורנה לומר מדהוי לזכות שבוע קמ"ן תחת חט"ן
 אלא נשתנה וכתוב שבוע בחטף (והיינו שוא כלשון רש"י) תחת חט"ן על כורח"ך השינוי מורה ענין הדכיות והיינו חס"ן מלת של והרי
 גאלו כתיב מלא שבוע של זאת והיינו שבעה ימי משה דלאה דשייך בו שפיר ענין הדכיות והנה הוא שפיר כדגמרא דירושלמי דמועד קטן :
 (ח) משום דאמר למטעין ולטעמיה הנו"ן במלת ונחנה סימן על נפעל לנקבה היא (ויא חיוז ווארין נגעון) וכאמת עדיין לא ניתנה לו
 דמל

רשב"ם

שנים כלאך : (ב) ויאהב גם את רחל וגם אהבה יותר מלאה כלומר בא אליה וגם אהבה . רוב גם הטובים כן בתורה . וכן וכיכתב גם
 אותי . גם תבי כו אותי וכן גם אותך הרגתי . הנה לחנתי רגליך ונעשיתיה שפי ופסח גם עדיין הייתי הורג אותך : (ג) ורחל עקרה :
 כשכיל שכתוב לפנינו שאמרה ליעקב הנה לי בכים כתב כן : (כז) יאהבני כמו וואהבני . וכן והסבל יכלוני . כמו יכדילני : (לד) על כן
 קרא

מכלל יופי

להם : (לא) (כי שנואה לאה) . לא היה יושנא אותה אלא לפי שהיא אוהבת רחל יותר קרא לאה שנואה כד' וסר
 כנגד אהבתה של רחל היתה שנואה וכן דכריס כל האהרת
 אהובה והאחת שנואה . (ורחל עקרה) . נשאה עקרה
 כמו שהיתה : (לב) (יאהבני) . בא פתח גדול חתה קמטי
 קטן כי הראוי יאהבני : ומעכו יאהבני כאהותי (לד) (ילוח) .
 ענינו חבור : (לה) (והעמוד מלדת) . פסקה :
 ואבנה